23

Odpověď

ze dne 31 října 1883
na přípis Důst. p. Dr Kh. Heřmana
z Tardy, vrch. c. Rady h. V.
ze dne 9 října 1883, resp. na
protokoll Konference ev. fa-
rářů obou vyznání odbývané
v Čáslavi dne 4 září 1883.

Dr J. M. Hurbana

MATICA SLOVENSKÁ LITERÁRNY ARCHÍV MARTIN
Prír. č. 1680/73

Č. 130

Vysocedůstojný Pane

Velectěný pane Církr. Raddo!

Především vzdávám nejsrdečnější díky Bohu, že na novo vzbuditi ráčil zbožnou mysl lidí k vydání novému písem sv. v milé naší řeči mateřinské a že dal Vašnostem Bratřím našim po víře a po krvi také prostředky hmotné k vyvedení díla tak nákladného a tak spasitedlného. Vždyť Slovo Boží jediné, bezpečným jest pravidlem života, jediným pramenem pravé, čisté známosti Boží a hradem útočištným v ranách a svízelech, v útiskách a bouřech tohoto světa. Ach! Kdo to lépe cítí než my Slováci, ta poslední větev slovanská obětovaná již ode všech mocí molochu záhuby a vykořenění celkovitého. Zvláště v těchto posledních časích, kde všechen vnišmus maďarský (a renegatů slovenských) již i chrámy Boží znesvěcuje maďarismem, natiskaje slovenským zborům do služby B. nesrozumitedlnou tuto řeč a svatěj(š)i menovitě ale nás slovenské evanjeliky již i na poli domácnosti a literárního života stíhají a každé hnutí církevnoliterární v zárodku duší a mordují. Celé řady kněží mladých již pravidelné řeči Biblí svaté ani mluviti a tím méně psáti neumějí, od slabykáře až po theologické zkoušky jest maďarčinou kŕmeni (zpouce). Jestiť tedy pro nás Slováky evanjelické a. v. tak utýznené, tak zbědované Biblí Páně i co do víry i co do jazyka národního jediným útočištným hradem je Asylem nepřístupným vrahům našim. A proto vítáme zbožnými radosti duchovnosti plnými city podnik Vašnosti. Oby i pro Katolické Slováky, jichž to jest přes dva milliony postaráno bylo v tomto směru a ta Biblí kterou Kanovník Ostrihomský Jiří Palkovič slovenský byl vydal, revidovaná a stylisticky i pravopisně opravená nanovo vydána byla. Vyslovuji tužbu tú z té příčiny, že tam mezi Katolíky ze dna dna, více ubývá i mužů způsobných k dílu takovému, ani pro vější tam ještě tlak, než u nás, kde jest předce více svobodného ducha v Pánu a resistence houževnatější. – Než kamže jsem to již zaběhl? Nejdůstojnější Pane, račtež prominout milostivě. Čímž vlnu se hrad sfužovaná, tím přeteká i jazyk a pero neví se vyprostiti ze stesků a žalob.

Teď již k milému praní Vaší Veledůstojnosti ze dne 9 října b. r. Mámť před sebou stále veškera ta vydání Biblí České o nichž zmínka děje je v protokollu: ze d. 4 září, je to i editio princeps šestidílné i poslední, Bratrské Jednoty z r. 1613, a podle teto Jubilejní vydání Růžičkovo, i také Elsnerovo z r. 1766 a mimo jiných, s lepěje posledního naše,

7 (ruſky za bcѧ ҷелоѵѣкоѵѣ)

dovovších také pramáti onna všech slovanských Biblí staro-
slovenskán, Cyrillo-Methodějskán. (N.B. ~~Tato~~ ovšem jen N.zákon a velice
by Veledůstojnosť mne sobě zavázala, kdyby u p. Millarda mi také St. Zákon
staroslovenský, proti poštovní dobírce zaobstarat ráčila, co nejsnažněji prosím.)
Maje takto příležitosť k porovnavání
~~Chatrným~~ svým domněním připojuji dobrým předmím i přesvědčením
k domnění Veledůstojné Conference české ze dne 4 září b. r., dle které,
ho má se vydati naše Vr. Alna z r. 1613. A vedle zásady i vydavatelů
editionis principis Šefčíka i Jednoty bratrské z r. 1613 musí předev-
ším předmiže šetřeno býti původních jazyků, proti kterežto zásadě
oni tak řídce prohřešovali se, že sotvy na váhu ~~to~~ padne, předce
však bylo-liby kde co zpozorováno, to mým chatr. domněním bezodpo-
ru opraveno býti má, anižby bylo se co báti pohoršení. Bylo-li by to jen
ve smyslu Otců zbožných a pravdy samé. Tak uvedený pád Vznešeným
panem Seniorem Lányem 1 Tim. 2,1 (ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων), které místo
i editio princeps Šefčíkova, i vydání poslední Jednoty z r. 1613 i jubilejní
vydání (Růžičkovo), překládají: „za všelijaké lidi", kdežto korrektněji
překládá Cyrill. Methody: благодарениѧ за всѧ человѣкы" Elsner
~~nerodu ~~opravu~~ „za všecky lidi." Na Slovensku alespoň i ten nejprostší čte-
náš Biblí hned zpozoruje, když čte tam „za všelijaké", proto by tedy
nemělo ~~státi~~ raději státi to ~~slovo~~ korrectnější: „za všecky lidi"? místo za všecky lidi.
Za dobrý tuším pád jest s Filip. 2,5: τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, má
editio princeps za Vulgatou („hoc enim sentite in vobis"): „To tedy cíťte při
sobě", a podobně vyd. z r. 1613 (str 1123), podobně jubilejka Růžičkova,
kdežto v původině není φρονεῖτε – sentite –, ale φρονείσθω – hunc sen-
sum alite (ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ – in Christo Jesu), staroslovenský ~~Biblí~~ překlad: ~~má~~
Сїе бо да мѫдрьствѹетсѧ въ васъ" lépe než ruský „ибо въ васъ
должны быть тѣ же чувствованія), taktéž Elsner a za ním
ostatní, ješto vstípili vyše staletým užitkem, čtyrem pokolením
předůležitou tuto sadu, která čte se v Neděli Květnou po všech
zbořích: „Budiž tedy táž mysl při vás, která i při Kristu Ježíši:
(že nehledal svých věcí).
Mým chatrným domněním i smysl i opportunita vzhledem na půl millio-
na slovenských evanjeliků čtoucích a části majících tuto Biblí vyžaduje tuto
opravu.
Ta cizí slova rathouz, forselný, kštaltování, muštrunk, ošaflovati,
průba, atd. atd. jsou ~~jako~~ cirtate donata a neněmí – i kdyby bez opravy
zůstala – žádného zmatku, ani pohoršení ani mezi prostým lidem, ani
v církvi nenaspůsobí, a bratří dobrý expediens naradili ~~Bratři~~, aby v zatvo-
rech vysvětlení: ~~to~~ ~~slovo~~ slovo dobré, domácí slovo, položeno bylo. Na Slovensku k pr.
tomu slovíčku muštrunk lépe lid porozumí, ty pojme to slovo v ~~původním~~ biblickém
smyslu, kdežto hotovosť pomate mu smysl, bude mu vždy na mysli

*Po odeslaní listu nahledl sem do Sazavo-emauzského codexu, kde čte se: (Hanka)
„Бра(тие) се убо мѫдрьствуите въ васъ ./.

/.

ona biblická hotovosť k evanjeliem pokoje. Bd mustrunkem ale bude vždy míti pochop pravý vojenského díla.

My zde na ubolenem Slovensku nemůžeme tak ku pozitivnu věci jako více k samé věci Kralovství Bhó hleděti a proto i vyslovuji otevřeně své skromné domnění – ze zkušení 43 letého – že co odjakživa při vydáních Biblí S. lid náš pohoršovalo, to bylo vždy to ujímání lidu těch přídavkův ku Canonu nejpodstatnějších které jsou lidu našemu rafijí na té trnisté a mnoha bludům porobené cestě do onoho svrchního Jeruzalema, která varuje ho před těmi bludy, ~~Biblí bez těchto přídavků~~ před nimiž jej otcové vyvarovaného míti chtěli, pak upravují a vpravují ho do oekonomie Božího spravování národů ve světle zjevení Božího. Ty pak jsou předně: přídavek Apokryfů, a pak: některé rejstříky, mezi nimiž přední místo zaujímá rejstřík poznamenaných textů církevního roku, jak slaví se svátky hlavní i postranní v celém křesťanství. Biblí bez těchto přídavků považuje náš lid, jako onnu čítaci satanovu žalmu proti Pánu Ježíši. Jest mu tato neouplná Biblí sice též Slovo Boží, ale Slovo B. zle citované, aspoň zle citováno býti mohoucí, kdežto v té oblíbené celosti Biblí, není tak snadné pobloužení, nebo věrní otcové vedou jej bezpečně od jedné stanice ko druhé zjevování se Božího na stranách historie.

Náš lid Biblí ty, které nejsou těmi přídavkami opatřeny považuje za knihu školskou, dobrou, avšak když čelední otec užívá při domácí pobožnosti Biblí neouplné, vždy leží mu na stole popři Postille, Tranosciusi, Katechismu Lutherovu, Výkladu Jakobeiho, neb Jadru Modliteb D. B. Molnárem vydaného buď Biblí jubilejní (Růžičkova), buď Elsnerovo a jiných podobných vydaní Biblí Páně. Na tuto povahu lidu evanjelického Slovenského, tolik již ran pro Slovo Boží čisté přetrpěvšího měliby všickni vydavatelé československých Biblí pozorovati a hluboký smysl lidu našeho ve věcech víry náležitě vážiti a rozsuzovati.

Já vím, že p. Millard, respective biblická společnosť anglická tyto steesky a žádosti dávno zná a bylaby mohla dávno již žádosť jim učiniti, zajisté jen ku slávě a Kralovství Bhó zrůsten, ale brání jí v tom jejé zásady. Tu tedy jen modlitba spomůže. Nám bude ovšem vítané vydaní jakékoliv Biblí československé, budeli se však vydavatelstvo držeti těch zásad, dle nichž nesmí se Apokryfy a vyznačené texty církevního roku připojovat ku Canonu, nedosáhne se cíl onen, aby vydání toto i na Slovensku žádoucí vážnosti nabylo a požívalo.

Naproti tomu mohlaliby tato překážka odstraněna býti, ve všem opatrnim by se dorozuměm velmi snadně dosáhlo a nové toto vydání věštilky slavitoby tryumfy na Slovensku.

Já z mé strany (ohledem mínění pana Seniora Lányho, co do slova knez jen ještě) připomínám

žeby to ovšem u nás podivně znělo, kdyby na místě kněží stálo starší, jakových je u nás v těchto časích hojnost, jestoby hotovi byli třeba i křstiti a sobášiti. Tato obnovaby způsobna byla – aspoň u nás – ten největší zmatek pochopů způsobiti.

V ostatním když milostivého Boha prosím, aby On sám z milosti říditi račil spasitedlné předsevzetí Vaše, s vřelým bratrským pozdravením na milé Bratry u víře znamenám se s nejhlubší uctou

V Hlubokém dne 31 října 1883

Vaší Veledůstojnosti

ponížený služebník

Dr J. M. Hurban

St. B. Karatel, emer. Supt.

114 B 9